

sulkevia!). Kuten Pajala itse toteaa, televisio-ohjelmana Eurovision laulukilpailu on ”sekä rutiininomainen että poikkeuksellinen”, koska ohjelma toistuu vuosittain, mutta on toisaalta kansainvälinen suora lähetys, jota käsitellään paljon mediassa (s. 13). Jäin pohtimaan, mitä Euroviisu-lähetysten analyysit voivat kertoa oman aikansa televisio-ohjelmistosta yleensä, vai voivatko paljonkaan? Laulukilpailujen televisioinnit ja muut niihin liittyvät ohjelmat olisi voinut sitoa tiiviimmin television kehitykseen pohtimalla esimerkiksi televisioteknologian uudistusten merkitystä Euroviisu-lähetysille tai lähetysten suhdetta muuhun ohjelmistoon. Työsarkaa tämän tärkeän populaarikulttuurin ilmiön tutkimisessa toki riittää vielä useampaankin tutkimukseen, ja Pajalan työn rajaus on tällaisenaan loppuun asti mietitty.

Teos on tiiviisti kirjoitettu, mutta sitä on kuitenkin mukava lukea. Antoisinta ovat juuri tiettyjen esitysten analyysit. Ainoastaan toisessa, Eurovision laulukilpailun historiaa kulttuurisessa muistissa käsittelevässä luvussa lukija hämmentyy vaihtoehtoisten historioiden vyörytyksestä. Erilaiset tarinat toki havainnollistavat, että menneisyyttä käsittelevät kertomukset ovat aina jollakin tavalla värittyneitä. Niinkin yksinkertainen asia kuin lukujen numerointi auttaisi kuitenkin lukijaa pysymään paremmin selvillä siitä, minkä otsikon alle kukin alaluku kuuluu.

Pajalan työn suurin ansio on ehdottomasti Eurovision laulukilpailuihin liittyvien kansallisten myyttien purkaminen. Lordin Euroviisu-voittoa käsittelevässä jälkikirjoituksessa Pajala osoittaa vielä, miten lyhyt loppujen lopuksi oli siirtymä häpeästä kansalliseen ylpeyteen. Teoksen nimi *Erot järjestykseen!* kiteyttääkin osuvasti sen, mistä laulukilpailussa ainakin Suomen kannalta on kyse: eroista, ristiriidoista ja vastakohtaisuuksista, joita halutaan samanaikaisesti sekä vahvistaa että häivyttää.

HEIDI KEINONEN

PELKOJA JA INHOA ISOSSA-BRITANNIASSA

John Lloyd: WHAT THE MEDIA ARE DOING TO OUR POLITICS. Lontoo: Constable 2004. 218 s.

Joukkoviestinnän arviointisuuntauksia on karkeasti jakaen kahta lajia. Yhtäältä median pitää tuottaa, mitä yleisö sen ulkopuolelta arvioiden tarvitsee, tajusi yleisö tarpeensa tai ei. Toinen näkökanta vaatii mediaa tuottamaan, mitä yleisö itse haluaa, piti tuottaja yleisön haluja hyväksyttävänä tai ei. Aikaisemmin hallitseva tarjontaa painottava kanta on sittemmin heikentynyt, kysyntää korostava argumentti vahvistunut. Suomessa muutos sijoittuu suunnilleen 70- ja 80-lukujen taitteeseen muiden samanaikaisten ja -henkisten uudelleensuuntauksien joukkoon.

Uudemman suuntauksen idea siis on antaa markkinoilla esiintyvän kysynnän ohjata joukkoviestinnän tuotantoa. Kysyntäsuuntaus voi näyttäytyä tarjontaa painottaville suoranaisena katastrofina. Yksi kauhistuneista on John Lloyd, *Financial Times* Magazineen päätoimittaja ja Lontoon City Universityn journalismin ja kustannustoimen laitoksen professori. Julkaisemissaan kirjoissa *What the media are doing to our politics* (2004) ja *The Republic of Entertainment* (2005) Lloyd asettaa vastakkain kaksi sosiaalisen elämän piiriä, valistusvaltion ja viihdetasavallan (*Enlightenment State vs. Republic of Entertainment*). Edellinen on hallituksen, oikeuslaitoksen, tieteen ja akatemian maailma, jossa ihmiset ovat syyttömiä kunnes toisin todistetaan, asiantuntijoita kunnioitetaan, ideoilla on etusija tunteisiin nähden, arvot ovat kohdallaan ja johtavissa asemissa oleviin luotetaan. Jälkimmäisessä todellisuudessa, joukkoviestintien 1900-luvun jälkipuolella rakentamassa, asiat ovat toisin: julkisen huomion kohteeksi joutuneet ihmiset ovat syyllisiä syyttömiksi todistettuinakin, asiantuntijat ajavat vain taustaryhmiensä etuja, tunteet menevät ajatuksien edelle, arvoille irvistellään ja auktoriteettiasemaan pääs-

seet ansaitsevat jo periaatteen vuoksi epäluottamuksen. Siis vanha hyvä maailma vastaan kurja uusi. Uuden kurjuuteen on osoitettavissa syyllinen: media.

What the media are doing to our politics -kirjan pääteema on se uhka, jonka media muodostaa demokraattisille instituutioille. Teemallaan Lloyd liittyy demokratian tilasta huolestuneiden kirjoittajien joukkoon, jotka ovat havainneet, että nykyisenä ”puhtaammin kaupallisen, avoimemmin puolueellisen median aikana häviää sellaisia funktioita, joita uutisilla on totuttu näkemään: toiminta laajalle yleisölle yhteisenä informaatiolähteenä, jonka nojalla se voi tehdä poliittiset päätökset”. Informatiivisen journalismin tilalle on versonut jotakin muuta, ja se muu on osoittautunut demokratian kannalta vahingolliseksi. Omaksuessaan ”kyselevän, paljastuksia tekevän ja kiviä kääntelevän orteen uutisiin” journalistit asettuivat ”julkisen elämän ja julkisuuden henkilöiden tuomareiksi ja katsoivat olevansa totuuden ja moraalin ensimmäisiä vartijoita”.

”Britannian julkinen elämä kokonaisuudessaan on muuttunut paljon avoimemmaksi ja raaemmin kyseleväksi parin viime vuosikymmenen aikana”; käytöksen ja kohteliaisuuden mittapuut on hylätty, saavutusten ja aseman kunnioitus kadonnut, yksityiselämän koskemattomuus uhrattu. Aika ”suosii näytteillepanoa, ristiriitaa, henkilöä ja kuuluisuutta”. Varsinaisesti Lloyd katsoo median vaarantavan demokratian sekaantumalla asioihin, jotka eivät sille kuulu, nimittäin yhtäältä julkisuudessa esiintyvien henkilöiden yksityiselämään, toisaalta – ja tämä on olennaisinta – politiikkaan kuvitellen itsensä sen osapuoleksi, oppositioksi, jota hallituksella ei muutoin olisi. Kun poliitikot ovat vastuussa parlamentille, oppositiolle, medialle ja vaaleissa yleisölle, viestimet eivät ole vastuussa kenellekään; niillä on ”absoluuttinen ja vastuusta vapaa valta”. Media vaarantaa poliittisen järjestelmän pyrkiessään repivässä vallanpitäjien kriitikkissään järjestelmän osalliseksi sen asemesta, että pysyttelisi tehtävänsä mukaisesti ulkopuolella.

Asemansa ja asiansa oikein ymmärtävät viestimet olisivat ensiksikin poliitikkojen ja muiden julkisten toimijoiden välinei-

tä, joiden avulla ne esittäisivät sanomansa yleisölle journalistien asiaan puuttumatta. Toiseksi media etsisi totuutta ”selittämällä yhteyksiä ja tapahtumia, käyttämällä havaintojen tekemisen ja tutkimisen rationaalisia välineitä”, näin ylläpitäen ”informoitua kansalaisuutta”. Repimisen ja halveksunnan sijaan pitäisi pyrkiä ”ymmärtämään toimenpiteiden, politiikan, yrityselämän ja julkisten asioiden keskeisiä kysymyksiä” ja ”selventää eroja ja näyttää, missä ne ovat todellisesti, eivät keinotekoisesti aikaan saatuina”. Tällainen journalismi ei suinkaan olisi vallanpitäjien tai hallituksen puolella, sillä se ”ottaa kantakseen sen velvollisuuden, että koettaa kertoa koko totuuden”, ja juuri sitä kansalaisilla on oikeus odottaa.

Oikea toimintatapa on siis sanalla sanoen valistus; sen varaan on mahdollista luoda demokratian kansalaisia voimaistava palvelu: ”objektiivinen totuutta tavoittava journalismi” vastakohtanaan ”epäluulon journalismi”. Nykymedia epäonnistuu demokratiaa ylösrakentavassa tehtävässään ”lisätä ymmärrystämme maailmasta”.

Tarjotessaan yleisölle sen tarvitseman informaation media ”tietää, mikä yleisölle on hyväksi”. Joukkoviestinnän tehtävää eivät palvele ”alituiset aggressiot ja herkeämätön epäluulo julkisia viranomaisia kohtaan”. Sellaiseen viestimien on kuitenkin vienyt suuntaus, jota ”määrittelee markkinoiden tulkitsema populaari kysyntä”. Objektiivinen eli valistava journalismi on vakavaa. Vakava tarkoittaa asiaa, ja asia ”Eurooppaa, maahanmuuttoa, rikollisuutta, verotusta, julkisia palveluja”. Nykyjournalismi on kuitenkin vaihtanut vakavasta kepeään ja asian esiintyjän suorituksen: yleisöä ”ei kutsuta arvioimaan kysymystä vaan performanssia”.

Lloydin mediakritiikki osuu monessa kohdalleen – suomalaisenkin joukkoviestintään kohdistettuna. Sen teoreettinen perusta on kuitenkin niin hapera, ettei juttu pysy pystyssä edes kirjoittajan vimmaisen asenteen tuella. Lloyd siis katsoo, että median tehtävä on yleisön informointi ja valistaminen, niin että yleisö voi tehdä poliittisia päätöksiä eli äänestää vaaleissa rationaalisesti. Järjestelmä toimisi niin, että vaalien voittajat muo-

dostavat hallituksen toteuttamaan politiikkaa, jota äänestäjien enemmistö toivoo sen toteuttavan. Lloyd viittaa Anthony Blairin *New Labouria* ideoineen toisen Anthonyn, sosiologi Giddensin ajatukseen, jonka mukaan britit ovat – ehkä me kaikki olemme – jo vasemmisto/oikeistojaoon tuolla puolen. Viestimet ovat Lloydin mukaan reagoineet tähän asettumalla itse oppositioksi, ”ei niinkään suhteessa yhteen tai toiseen puolueeseen, vaan suhteessa hallitukseen, jopa suhteessa politiikkaan ylimalkaan”. Niiden keskeinen peruste on, että koska virallinen eli puolueperustainen oppositio on heikko, median täytyy esittää ne tiukat kysymykset, joita pelkästään nimellinen puolueoppositio ei osaa eikä tahdo esittää. Näin media kohottaa itsensä vaaleissa valitun orgaanin asemaan olematta vastuullinen vaaleissa. Lloyd on päätelmissään hiukan liian hätäinen. Ensiksikin vaalit valtuuttavat hallituksen toimimaan, eivät oppositiota; koska vain toimivaa voidaan pitää vastuullisena, oppositio ei ole edes periaatteessa vastuullinen. Sitä paitsi mediasta ei voi koskaan tulla hallitusta; sen oppositioasema on pysyvä ja jo siksi toisenlainen kuin puolueoppositioasema.

Lloydin käsityksen mukaan poliittisen järjestelmän pitää käynnissä puolueiden *ohjelmien tai politiikkojen ero*, joka on peruste sekä hallitus/oppositio-jaolle että vaaleille, joihin vakava asioihin keskittyvä poliittinen informaatio valmistaa kansalaisia. Lloyd panee merkille, ettei vasemmiston ja oikeiston tai hallitusryhmän ja opposition välillä juuri ole politiikan suuntaa ja sisältöä koskevia eroja. Hän hävittää perusteensa vakavalle asioihin keskittyvälle poliittiselle informaatiolle, objektiiviselle, kansalaisia vaaleihin valmistavalle journalismille, joka olisi elävän demokratian tuki. Lloyd on onneton median nykytilasta, ehkä oikeutetustikin. Hänen konservatiivinen katseensa suuntautuu etsien taaksepäin; mutta sieltä ei löydy koettelon kestäväää lääketta nykytilanteen ongelmiin.

KAUKO PIETILÄ